

פרשת קורח תש"ע
בעניין מזבח הנחושת

במדבר פרק יז

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) אָמַר אֶל אֲלֻעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּרְסֵם אֶת הַמַּחֲתֹת מִבְּיַד הַשֹּׁרֶפֶה וְאֶת הָאֵשׁ זֶרַח הָלְאָה כִּי קִדְּשׁוּ: (ג) אֶת מַחֲתֹת הַחֹטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רְקָעֵי פָחִים צַפּוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי הַקְּרִיבִם לִפְנֵי יְקֹנֵק וַיְקַדְּשׁוּ וַיְהִי לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) וַיִּקְחָה אֲלֻעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מַחֲתֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הַקְּרִיבוּ הַשֹּׁרֶפִים וַיִּרְקְעוּם צַפּוּי לְמִזְבֵּחַ: (ה) זָכְרוּן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהֱרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִטְרֹת לִפְנֵי יְקֹנֵק וְלֹא יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְקֹנֵק בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ: (ו) וַיִּלְנוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אֶת עַם יְקֹנֵק: (ז) וַיְהִי בְּהַקְהֵל הָעֵדָה עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיִּפְנוּ אֶל אֱהֵל מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסֵּהוּ הָעֲנַן וַיִּכְרַא כְּבוֹד יְקֹנֵק: (ח) וַיִּבֵּא מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן אֶל פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד: פ (ט) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (י) הֲרָמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרָגַע וַיִּפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם: (יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת הַמַּחֲתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְקֹנֵק הַחַל הַנֶּגֶף: (יב) וַיִּקְחָה אֶהֱרֹן כַּאֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה וַיִּרְץ אֶל תּוֹךְ הַקְּהֵל וְהִנֵּה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעֵם וַיִּתֵּן אֶת הַקִּטְרֹת וַיִּכַּפֵּר עַל הָעָם: (יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמִּגַּפָּה: (יד) וַיְהִי הַמֵּתִים בַּמִּגַּפָּה אֲרַבְּעָה עָשָׂר אֱלָף וְשֶׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְד הַמֵּתִים עַל דְּבַר קֹרַח: (טו) וַיֵּשֶׁב אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וְהַמִּגַּפָּה נִעְצְרָה:

רש"י
(ב) **ואת האש** - שבתוך המחנות: **זרה הלאה** - לארץ מעל המחנות: **כי קדשו** - המחנות ואסורין בהנאה, שהרי עשאו כל שרת: (ג) **החטאים האלה בנפשותם** - שנעשו פושעים בנפשותם, שנחלקו על הקב"ה: **רקעי** - רדידין: **פחים** - טסין מרודדין טינבייש בלע"ז [מרוקעים]: **צפוי למזבח** - למזבח הנחושת: **ויהיו לאות** - לזכרון, שיאמרו אלו היו מאותן שנחלקו על הכהונה ונשרפו: (ד) **וירקעום** - אטינבירני"ט בלע"ז [רקעום]: (ה) **ולא יהיה כקרח** - כדי שלא יהיה כקרח: **כאשר דבר ה' ביד משה לו** - כמו עליו, על אהרן דבר אל משה, שיהיה הוא ובניו כהנים, לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו', וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור פתרון כמו על. ומדרשו על קרח. ומהו ביד משה ולא כתב אל משה, רמז לחולקים על הכהונה שלוקין בצרעת, כמו שלקה משה בידו שנאמר (שמות ד, ו) ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג, ועל כן לקה עוזה בצרעת: (יא) **וכפר עליהם** - רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע, שהקטרת עוצר המגפה כדאיתא במס' שבת (שבת פט א): (יג) **ויעמוד בין המתים וגו'** - אחז את המלאך והעמידו על כרחו. א"ל המלאך הנח לי לעשות שליחותי. א"ל משה צוני לעכב על ידך. א"ל אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה. א"ל אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד בא עמי ושאל. וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה. דבר אחר למה בקטרת, לפי שהיו ישראל מליזין ומרננים אחר הקטרת לומר סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו חמשים ומאתים איש, אמר הקב"ה תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא הממית:

רמב"ן

(ב) **כי קדשו** - המחנות, והם אסורין בהנאה שכבר עשאו כל שרת, לשון רש"י. ולא ידעתי טעם לאיסור הזה, שהרי קטורת זרה הקריבו וזר שעשה כלי שרת להקריב בחוץ באיסור אינו מקודש. אבל יש לומר, כי בעבור שעשו כן על פי משה היו קדש, כי הם הקדישו אותם לשמים לפי שחשבו שיענה אותם האלהים באש ותהיינה המחנות האלה כלי שרת באהל מועד לעולם. והנכון בעיני, כי יאמר הכתוב (פסוק ג) כי הקריבו לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל, כלומר אני הקדשתי אותם מעת שהקריבו אותם לפני כדי שיהיו לאות לבני ישראל:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

שמות פרק כז

(א) וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רְבֹועַ יְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלֵּשׁ אַמּוֹת קָמּוֹת: (ב) וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמָּנוֹ תַּהֲיִין קַרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: (ג) וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדָשֵׁנוּ וְיָעִיזוּ וּמִזְרְקָתָיו וּמִזְלָגָתָיו וּמַחְתֵּיתָיו לְכָל כְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת: (ד) וְעָשִׂיתָ לוֹ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל הָרֶשֶׁת אַרְבַּע טְבַעֲתֵי נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו: (ה) וְנִתְּתָה אֹתָהּ תַּחַת כְּרֹכַב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמָטָה וְהִיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ: (ו) וְעָשִׂיתָ בְּדִים לַמִּזְבֵּחַ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת: (ז) וְהוּבָא אֶת בְּדֵי בִטְבַעֲתֵי וְהָיוּ הַבְּדִים עַל שְׁתֵּי צְלַעֲתֵי הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׂאת אֹתוֹ: (ח) נְבוּב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הָרָאָה אֶתְךָ בְּהָר פֶּן יַעֲשׂוּ:

ישעיהו פרק מה פסוק ד

למען עבדי יעקב וישׂראל בחירי נאקרא לך בשׂמך אכנך ולא ידעתיני:

שמות פרק כ פסוק כא

רש"י (כא) **ואם מזבח אבנים** - רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה ואם מזבח אבנים תעשה לי, הרי אם זה משמש בלשון כאשר, כאשר תעשה לי מזבח אבנים לא תבנה אתהן גזית שהרי חובה עליך לבנות מזבח אבנים, שנאמר (דברים כז ו) אבנים שלמות תבנה, וכן (שמות כב כד) אם כסף תלוה, חובה הוא, שנאמר (דברים טו ח) והעבט תעביטנו. ואף זה משמש בלשון כאשר וכן (ויקרא ב יד) ואם תקריב מנחת בכורים זו מנחת העומר, שהיא חובה, ועל כרחך אין אם הללו תלוין, אלא ודאין, ובלשון כאשר הם משמשים: **גזית** - לשון גזיזה שפוסלן ומסתתן בברזל: **כי חרבך הנפת עליה** - הרי כי זה משמש בלשון פן, שהוא דילמא, פן תניף חרבך עליה: **ותחללה** - הא למדת, שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין, שיונף המקצר על המאריך. ועוד, שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבא עליו כורת ומחבל. והרי דברים קל וחומר ומה אבנים שאינם רואות ולא שומעות ולא מדברות על ידי שמטילות שלום אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל, המטיל שלום בין איש לאשתו, בין משפחה למשפחה, בין אדם לחבירו, על אחת כמה וכמה שלא תבואהו פורענות:

דברי הימים ב פרק ד פסוק א

ויעש מזבח נחשת עשירים אמה ארכו ועשירים אמה רחבו ועשׂר אמות קומתו:

במדבר פרק כא

ספורנו **נחש נחשת**. אחר שהבין כונת קונו, הסכים לעשותו של נחשת ולא של זהב, כדי שיזכיר להם עונם מצד מראה החומר ושמו ותבניתו, שעשו מעשה הנחש בהבל פיהם בדברים נגד ה' ונגד פעלו ונגד עבדו:

(ו) וַיִּשְׁלַח יְקִיָּאֵל בְּעַם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל: (ז) וַיָּבֵא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי דִבְרָנוּ בִּיקִיָּאֵל וְבַד הַתַּפְּלִל אֶל יְקִיָּאֵל וַיִּסַּר מֵעֲלֵנוּ אֶת הַנְּחָשׁ וַיִּתְּפֵל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם: (ח) וַיֹּאמֶר יְקִיָּאֵל אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנִּשְׁוֹךְ וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי: (ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשֶׁת נִשְׁמָהּ עַל הַגֵּס וְהָיָה אִם נִשְׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נְחֹשֶׁת הַנְּחָשֶׁת וְחָי: (י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֵבֶת:

שמות פרק לח פסוק ח

רש"י **במראת הצובאת** - בנות ישראל היו בידן מראות, שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן, מפני שעשויים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים. כשהיו בעליהם יגעים בעבודת פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשדלתו בדברים, לומר אני נאה ממך, ומתוך כך מביאות לבעליהן לידי תאוה ונוקקות להם, ומתעברות ויולדות שם, שנאמר (שיר השירים ח ה) תחת התפוח עוררתיך, וזהו שנאמר במראות הצובאות. ונעשה הכיור מהם, שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שבתוכו את שקנא לה בעלה ונסתרה, ותדע לך, שהן מראות ממש, שהרי נאמר (שמות לח כט ל), ונחשת התנופה שבעים ככר וגוי', ויעש בה וגוי', וכיור וכנו לא הזכרו שם, למדת שלא היה נחשת של כיור מנחשת התנופה, כך דורש רבי תנחומא, וכן תרגם אונקלוס במחזית נשיא, והוא תרגום של מראות מירידור"ש בלעז [מראות]. וכן מצינו בישעיה (ישעיה ג כג) והגליונים, מתרגמינן ומחזיתא: **אשר צבאו** - להביא נדבתן:

שמות פרק ל פסוק א

וְעָשִׂיתָ מִזְבַּח מִקְטָר קֶטְרֶת עֲצֵי שִׁטִּים
תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

כלי יקר

בועשית מזבח מקטר קטורת. כפי הנראה שבי
מזבחות אלו נערכו שניהם לכפר על הנפש
החוטאת כי מזבח הנחושת, בא לכפר על חלקי

החומר והגוף הנגוף באבן החטא, ועליו מקריבים הבעלי חיים הבאים תמורתו כי יש להם דמיון אל
חומר האדם ותמונת המזבח יוכיח כי זאת קומתו דמתה לקומת אדם בינוני ג' אמות, וכן הבהמות
הנקרבים דומים אל נפש הבהמית שבאדם נפש תמורת נפש כי מטעם זה נאמר במנחת עני ונפש כי
תקריב (ויקרא ב א) כי אין בידו להקריב נפש הבהמה תמורת נפשו והוא מביא מנחת סלת על כן אמר
הכתוב ונפש מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו. אבל מ"מ גם הנשמה צריכה כפרה, אחרי אשר
הוטמאה בגוף הנגוף הזה ואינה מתכפרת בנפש הבהמה כי אין דמיון זה לזה, כי רוח בני אדם עולה
למעלה ורוח הבהמה יורדת למטה (קהלת ג כא) ואיך תהיה נפש הבהמה הכלה ונפסד תמורה לנשמת
אדם הקיימת לנצח, ע"כ צוה אל חי לעשות מזבח הקטרת, המעלה עשן וריח ניחוח לה' לכפר על רוח
בני האדם העולה היא למעלה כעשן הקטורת והיא גם היא מקוטרת מור ולבונה (שיר ג ו) של מעשים
טובים. ולהורות נתן בלבבנו מ"ש (שמות ל לו) ישחקת ממנה הדק רמז לנשמה דקה מן הדקה שצריכה
גם היא כפרה כדי להעלותה אל מקום חוצבה, ומספר אמות מזבח זה יוכיח כי בו נאמר אמה ארכו
ואמה רחבו. אמות יחידות לכפר בו על הנשמה שנקראת יחידה כמו שהקב"ה אחד כך היא יחידה,
ואמתים קומתו. כי רוח בני האדם היא העולה למעלה למקומה בזולת מקום שיש לה תוך הגוף וזמן
הקטרתו בבקר ובערב, כי הנשמה בבקר היא באה בילדותו זמן זריחת שמשו ובערב היא שבה אל
אביה כימי נעוריה והלואי שתהא יציאה כביאה בלא חטא, ובא הקטורת בהטיבו את הנרות בבוקר,
ובערב בהעלות את הנרות, ומראה הערב והבוקר אמת, כי הוא מתחס לנר אלהים נשמת אדם כי
הבוקר זמן הטבת נר אלהים נשמת אדם להטיב מעשיה ולנקות עצמה מכל חלודת אפר ובערב זמן
שקיעת שמשו הוא זמן העלאת הנשמה אל מקום חוצבה ובא הקטרה זו לכפר על הנשמה כדי שתהא
היציאה מן העולם בלא חטא כביאה:

וזר זהב של מזבח, זה כנגד השכר של צדיקים לעה"ב, שנהנין מן זיו השכינה ועטרותיהם בראשם
ועטרות לא נאמר אלא ועטרותיהם רמז לאותן עטרות שקנו בהר סיני באמרם נעשה ונשמע כדאיתא
(בשבת פח.). ומסיק שם בחורב טענום ובחורב פרקום וא"ר לקיש עתיד הקב"ה להחזירם להם כו' לכך
ארז"ל (ברכות יז.). ועטרותיהם בראשם איתן העטרות שנקחו מהם ועתיד להחזירם להם ומטעם זה
נאמר כאן ונתת אותו לפני הפרוכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות, היינו מכוון
כנגד הארון מבחוץ וכל זה בא להורות שזר של מזבח הקטורת מרמז על ועטרותיהם בראשם והיינו זר
התורה והכתר שניתן להם בחורב ופרקום ועתיד להחזירם להם:

בראשית פרק ב פסוק יב

וַיִּהְיֶה הָאָרֶץ הָהוּא טוֹב שֶׁם הַבְּדִלְח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם:

מדרש הגדול (שמות כז)

ולמה נחשת? לומר לך: מה נחשת זו אע"פ שמעלית חלודה היא מתמרקת, כך ישראל אע"פ שהן
חוטאין אם עושין תשובה מתכפר להן.